

Studia Biblica Slovaca

Ročník 6

2014

Číslo 2

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VI (2014), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Juraj FENÍK (Košice) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Košice) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Libor MAREK (Roma, I) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTĚS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavel VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Výkonný redaktor: Martina Korytiaková

Jazyková úprava: Anna Viglašová

Obálka: Michal Martinka

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 26 02, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk; František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@gmail.com.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe (najlepšie pripojeným dokumentom e-mailu), podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word (formát A4, typ písma Times New Roman, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine a angličtine, zoznamom bibliografie podľa bibliografického štýlu a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Viac na www.biblica.sk.

Objednávky môžete posielat' na mailovú adresu vydavateľa (kniznica@frch.uniba.sk), redakcie (redakcia@biblica.sk) alebo knižnice Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne (kniznica@xaver.sk).

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2014.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Sv. Jozef, ženích či manžel Panny Márie?

Nesprávnosť pomenovania „ženích“ a jeho ekvivalentov
v niektorých jazykoch

Jaroslav Rindoš

1 Slovo „ženích“ okrem dňa svadby nezahŕňa význam „manžel“

Sv. Jozefa často voláme *ženíchom* Panny Márie. Je toto oslovenie vzhľadom na neho primerané? Pozrime sa na význam slova *ženích* v dnešnej slovenčine: 1. muž, ktorý sa žení alebo je pred svadbou; snúbenec; 2. kto sa uchádza o ženu, nápadník (*Krátky slovník slovenského jazyka*, aktuálne kodifikačná príručka¹). Čo je dôležité, toto slovo okrem dňa svadby *nezahŕňa význam „manžel“*. Ak s odstupom času sv. Jozefa voláme *ženíchom* Panny Márie, vyslovujeme tak o ňom, že sa o Máriu uchádzal alebo bol jej snúbencom a nepriamo naznačujeme, že s ňou neuzatvoril manželský zväzok. Takéto označovanie sv. Jozefa je z viacerých dôvodov nesprávne. Uvedme aspoň niektoré.

2 Označovanie sv. Jozefa „ženích“ je z viacerých dôvodov nesprávne

2.1 Nerešpektuje biblické svedectvo

Sv. Jozef bol *manželom* Panny Márie. Tak sa spomína v Ježišovom rodokmeni hneď na začiatku Evanjelia podľa Matúša: „Jakub mal syna Jozefa, *manžela* Márie“ (Mt 1,16), sledujúc grécku pôvodinu, doslova: „*muža* Márie“. Keď sa potom evanjelista vracia k počiatkom ich manželstva, aby vyrozprával udalosti okolo Ježišovho narodenia, hovorí, že „Mária bola zasnúbená s Jozefom“ (Mt 1,18, podobne Lk 1,27 a 2,5). Ani v tomto prípade však nejde

¹ KAČALA – PISÁRČIKOVÁ – POVAŽAJ (eds.), *Krátky slovník slovenského jazyka*.

o zasnúbenie v našom zmysle slova, lež skôr o zosobášenie. Podľa židovských zvyklostí sa svadobné slávenie konalo v dvoch etapách: najprv sa uzavieralo zákonné alebo skutočné manželstvo² s formálnym vzájomným vyjadrením súhlasu (zosobášenie) pred svedkami (Mal 2,14), až neskôr, po nejakom čase, si manžel odviezol manželku do svojho domu³, čím sa inauguroval ich spoločný život⁴. „Zatiaľ čo sa výrazom sobáš (či uzatvorenie manželstva) niekedy označuje druhý krok, v zmysle právnych implikácií by ho bolo správnejšie aplikovať na prvý krok. Súhlas [...] vytvára zákonne uzavreté manželstvo v našom poňatí“⁵. Keďže pri zasnúbení/sobáši išlo už o zákonný zväzok s právnymi dôsledkami (vdovstvo, cudzoložstvo; skutočnosť, že Jozef pomysľá na priepustný list, to tiež potvrdzuje; porov. Mt 19,4-7), evanjelista nemá problém povedať: „Jozef, jej manžel [doslova: muž]“ (Mt 1,19) a niečo podobné znie z úst anjela Jozefovi: „Neboj sa prijať Máriu, svoju manželku [doslova: ženu]“ (Mt 1,20)⁶. Jozef v tom anjela poslúchol. Máriu vzal k sebe, do svojho domu (Mt 1,24)⁷ – uskutočnil druhý krok svadobného slávenia a neskôr sa spolu s malým Ježišom a jeho matkou Máriou usadil v Nazarete (Mt 2,23; Lk 2,39) a ako rodina tam roky žili pospolu (Lk 2,41-42 a 51). Lukáš v 1,27 a 2,5 hovorí, že Mária bola zasnúbená s Jozefom („Jozefovi“, podľa prekladu SSV). Nehovorí, že bola Jozefova nevesta či manželka. Ich manželský status opisuje slovesom. Keď to isté sloveso používa vzhľadom na Máriu Matúš v 1,18, vzápätí ju anjel nemá problém označiť ako Jozefovu „manželku“ (1,20) a niektoré starobylé rukopisy čítajú „manželka“ aj u Lk 2,5. Myslí si Lukáš v 2,5, že Mária ešte nebola uvedená do Jozefovho domu? Také je

² JÁN PAVOL II., *Redemptoris custos* 18, 22.

³ BROWN, *The Birth of the Messiah*, 123; FRANCE, *The Gospel of Matthew*, 50; JANČOVIČ, *Veci nové i staré*, 20; JÁN PAVOL II., *Redemptoris custos* 18, 22; LACKOVIČ, *Svätý Jozef*, 38-39.

⁴ SCHNACKENBURG, *Matthäusevangelium 1,1-16,20*, 20; RATZINGER, BENEDIKT XVI., *Ježiš Nazaretský. Prológ*, 40.

⁵ BROWN, *The Birth of the Messiah*, 123.

⁶ BROWN, *The Birth of the Messiah*, 123 a 125; FABRIS, *Matteo*, 61; FRANCE, *The Gospel of Matthew*, 50; HARRINGTON, *The Gospel of Matthew*, 36; JÁN PAVOL II., *Redemptoris custos* 18, 22; LUZ, *Matthew 1-7*, 93; LACKOVIČ, *Svätý Jozef*, 40. RATZINGER, BENEDIKT XVI., *Ježiš Nazaretský. Prológ*, 39; SCHNACKENBURG, *Matthäusevangelium 1,1-16,20*, 20; STOCK, *Gesú annunzia la beattitudine*, 11.

⁷ BROWN, *The Birth of the Messiah*, 129; FABRIS, *Matteo*, 61; HARRINGTON, *The Gospel of Matthew*, 35 a 37; JÁN PAVOL II., *Redemptoris custos* 20, 25; LUZ, *Matthew 1-7*, 95.

najjednoduchšie chápanie, hoci sú pokusy dať Lukášovmu vyjadreniu iné vysvetlenia⁸. V každom prípade nasledujúce verše, počnúc Lk 2,6 a osobitne 2,41-42 a 51, predpokladajú život pod jednou strechou v zhode s Mt 1,24.

Sv. Jozef teda žil s Máriou pod jednou strechou v legitímnom manželstve a tak túto spomienku zachováva i sv. Matúš vo svojom rodokmeni, keď ho identifikuje ako „*manžela Márie*“ (Mt 1,16).

Za používaním slova „ženích“ vzhľadom na sv. Jozefa môže byť snaha poukázať na špecifickosť manželstva Jozefa a Márie – na ich panenské či nedokonané (nezavŕšené) manželstvo (viď bod 2.5). Nahradenie výrazu „manžel“ výrazom „ženích“ sa však nezdá ideálnym riešením v tomto ohľade. Slovo „ženích“ totiž samo o sebe nevytvára nič o panenstve a ženích ako taký nemusí byť panic. I niektoré modlitby na vyjadrenie tejto skutočnosti o sv. Jozefovi siahajú k ďalšiemu výrazu: „najčistejší“. Okrem toho jestvujú nemanželské zväzky s dokonanými vzťahmi a na druhej strane jestvujú zväzky manželské, ktoré sú nedokonané – aj kánonické právo používa termín „nedokonané manželstvo“, nie snúbenectvo⁹. Totiž „dôverné spoločenstvo manželského života a lásky, ktoré ustanovil Stvoriteľ [...], vzniká manželskou zmluvou, čiže neodvolateľným osobným súhlasom“¹⁰, nie dokonaním. Spôsob, akým bol sv. Jozef manželom Márie (Mt 1,16), je špecifický a špecifický je i spôsob, akým bol „otcom“ Ježiša (Mt 13,55; Lk 2,33.48; 4,22; Jn 1,45; 6,42). Jozefa, pravda, Ježišovým otcom nenazývame, keďže výraz „otec“ v bežnom živote vnímame viac v rovine biologickej než legálnej, a tak nás aj samotné biblické svedectvá (napr. Mt 1,18.20.25; Lk 1,35; 3,23) pobádajú Jozefa nazývať domnelým či zákonným otcom Ježiša alebo jeho pestúnom. Výraz „manžel“, ako sme to videli, sa však v bežnom živote vníma viac v legálnej rovine, preto označovanie Jozefa ako „manžela Márie“ je celkom namieste a ani v Biblii nepotrebuje byť korigované. Ak teda chceme vyzdvihnúť panenstvo v manželstve Jozefa a Márie, dá sa to urobiť napríklad označením Jozefa „najčistejší“ alebo „manžel *Panny Márie*“ (výraz „Panny“ hovorí dostatočne o špecifickosti tohto manželstva), čo sa aj deje vo väčšine modlitieb. Slovo „ženích“ však zahmlieva veľmi dôležitú skutočnosť, že Jozef a Mária boli

⁸ BROWN, *The Birth of the Messiah*, 397.

⁹ Kán. 1061, 1085, 1141 a 1142 *Kódexu kánonického práva*.

¹⁰ DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Gaudium et spes* 48, 1067; *Dokumenty*, 252.

manželia, a to je problém. Hovorím, „boli manželia“ a vyhýbam sa vete, „žili ako manželia“, pretože toto druhé slovné spojenie už má špecifický podtón. Tento podtón však vytvára až dané slovné spojenie, nie samotné slovo „manžel“. Ustálené slovné spojenie „žijú ako manželia“ je druh eufemizmu a znamená: „žijú to, na čo majú právo manželia“. Označenie niekoho „manžel“ ako také však vyjadruje, že dotyčný je v manželskom stave. Skutočne, v slovenčine je sv. Jozef často nazvaný „manžel“ Panny Márie v liturgii slova (viď kap. 4 tohto článku) a nepôsobí to rušivo, nežiaducim podtónom.

2.2 Označenie „ženích“ upiera sv. Jozefovi výsadu

Samozrejme, v istej chvíli bol Jozef aj Máriiným ženíchom, no o nijakom manželovi tej či onej ženy s odstupom času nehovoríme ako o jej snúbencovi či uchádzačovi. Mohlo by to vyznieť aj ponížujúco. Pre Jozefa bolo navyše veľkou poctou a privilegiom byť manželom Panny Márie. Prečo mu upierať túto výsadu? Pápež Lev XIII. píše vo svojej encyklike *Quamquam pluries* (1889): „Keď Boh dal Panne ako manžela Jozefa, nedal jej ho len ako životného spoločníka, svedka jej panenstva a ochrancu jej cti. Dal jej ho aj preto, aby prostredníctvom manželskej zmluvy Jozef mohol mať účasť na Máriinej vlastnej vznešenej veľkosti“¹¹.

2.3 Označenie sv. Jozefa „ženích“ podsúva nesprávnu ideu o rodine

Svätú rodinu považujeme za vzor tých našich. Napríklad omšová kolekta sviatku Svätej rodiny začína slovami: „Nebeský Otče, ty si nám dal Svätú rodinu ako žiarivý vzor“. Má byť hlavou tejto vzorovej rodiny „ženích“? Hneď na začiatku článku sme videli, že slovo „ženích“ neznamena „manžel“, iba ak v jednej, veľmi konkrétnej situácii, keď sa muž žení: keď je práve zosobášený a slávnosť stále pokračuje. Keď však definujeme Jozefa vo vzťahu k Márii, nejde o takúto konkrétnu situáciu, ide o definovanie stavu všeobecne. V takomto prípade môže mať slovo „ženích“ iba význam: snúbenec, nápadník. Chceme sv. Jozefa takto definovať? Má byť žiarivým modelom pre naše rodiny rodina založená na nemanželskom, snúbeneckom zväzku?

¹¹ LEV XIII., *Quamquam pluries* 3, 177-178.

2.4 Označenie sv. Jozefa „ženích“ znehodnocuje argument sv. Matúša vzhľadom na Mesiáša

Čo je váženejšie, označením sv. Jozefa „ženích“ Panny Márie sa znehodnocuje argument sv. evanjelistu Matúša, ktorý rodokmeňom „Ježiša Krista, syna Abrahámovho, syna Dávidovho“ prechádzajúcim práve cez Jozefa ukazuje, že Ježiš je zákonne zahrnutý do Dávidovho rodu (Mt 1,1-17), z ktorého sa očakával Mesiáš. Ak sv. Jozef bol len ženíchom a nie manželom Panny Márie, potom v tomto zmysle ani Ježiš nepatrí do rodu Dávida.

2.5 Označenie sv. Jozefa „ženích“ nerešpektuje požiadavku sv. Jána Pavla II., ktorú vyjadril vo svojej exhortácii o sv. Jozefovi

Sv. Ján Pavol II. vo svojej apoštolskej exhortácii *Redemptoris custos* (1989) práve z vyššie uvedeného dôvodu naliehavo žiada zastávať manželstvo Márie a Jozefa: „Tak ako je pre Cirkev dôležité vyznávať Ježišovo panenské počatie, rovnako dôležité je zastávať i Máriino manželstvo s Jozefom“¹².

Tendencie redukovať manželstvo Jozefa a Márie majú staré korene. „Čo sa týka vzťahu panenstvo-manželstvo, apokryfné spisy prišli s radikálnym riešením: zredukovať manželstvo na jednoduché opatrovanie a pripísať sv. Jozefovi vek takmer sto rokov. Úspech, s akým sa toto „riešenie“ stretlo, sa dá vysvetliť iba jedným dôvodom: slabá dôvera človeka v Božiu milosť“, hovorí jeden zo svetových jozefológov, P. Tarcisio Stramare OSJ¹³, ktorý potom poukazuje na riešenie prezentované sv. Jánom Pavlom II.:

[Jozef] tak dostal potvrdenie, že bol povolán žiť svoje manželstvo úplne osobitným spôsobom. Prostredníctvom panenského spoločenstva so ženou vyvolenou porodiť Ježiša, Boh ho volá spolupracovať na uskutočňovaní jeho plánu spásy. [...] Práve s výhľadom na ich príspevok k tajomstvu vtelenia Slova, Jozef a Mária prijali milosť žiť charizmu panenstva i dar manželstva. Spoločenstvo panenskej lásky Márie a Jozefa, aj keď predstavovalo osobitný prípad spojený s konkrétnym uskutočňovaním tajomstva vtelenia, predsa bolo pravým manželstvom (porov. apoštolskú exhortáciu *Redemptoris custos* 7). Ťažkosť priblížiť sa k veľkolepému tajomstvu ich manželského spoločenstva viedlo niektorých, počnúc 2. storočím, pripisovať Jozefovi pokročilý vek a považovať ho skôr za ochrancu než Máriinho manžela. Je však čas domnievať sa, že vtedy

¹² JÁN PAVOL II., *Redemptoris custos* 7, 12.

¹³ STRAMARE, *Il libro del Papa/2* [cit. 2014-09-06].

nebol starcom, ale že jeho vnútorná dokonalosť, ovocie milosti, ho viedla k tomu, aby svoj manželský vzťah s Máriou žil s panenským zaniatením.¹⁴

Skutočnosť, že sv. Jozef bol povolaný žiť svoje manželstvo osobitným spôsobom, teda neznamená, že jeho manželstvo bolo menej autentické. Bolo to „pravé manželstvo“, hovorí, sv. Ján Pavol II., ktorý ho, dokonca, vo svojej exhortácii *Redemptoris custos*, opisuje ako umocnené:

Nemôžeme vari uvažovať o tom, že Božia láska, ktorá sa skrze Ducha Svätého rozliala v ľudských srdciach (porov. Rim 5,5), formuje každú ľudskú lásku k dokonalosti? Táto Božia láska tiež stvára – úplne výnimočným spôsobom – lásku medzi manželmi, keď v nej prehlbuje každú ľudskú hodnotu a krásu. Toto všetko umocňuje výnimočné sebadarovanie, zmluvu medzi osobami a skutočné spoločenstvo vytvárané podľa vzoru Najsvätejšej Trojice. [...] Jozef, poslušný Duchu, našiel v tom istom Duchu prameň lásky, a to manželskej lásky, ktorú zakúšal ako muž. A táto láska sa ukázala byť väčšia, než akú by tento spravodlivý muž vôbec mohol očakávať v dimenziách svojho ľudského srdca.¹⁵

Teda ten, kto nazýva sv. Jozefa *manželom* Panny Márie, vyznáva, že Jozefovo spoločenstvo s Máriou bolo pravým manželstvom, a prostredníctvom špecifikácie „Panny“, tiež vyznáva, že sv. Jozef bol povolaný žiť svoje pravé manželstvo osobitným spôsobom. Toto je v súlade s Bibliou a s cirkevným učením. Kto však nazýva sv. Jozefa *ženích* Panny Márie, zahmlieva fakt, že Jozef a Mária boli manželia.

3 Latinské „cum beáto Ioseph, eius Sponso“ by sa malo prekladať: „so sv. Jozefom, jej manželom“

Sú teda solídne dôvody, aby sme sa na sv. Jozefa neobracali ako na ženícha, ale ako na manžela Panny Márie. A predsa nedávno Konferencia biskupov Slovenska schválila formulu, „so sv. Jozefom, jej ženíchom“, ktorú treba používať v II., III. a IV. eucharistickej modlitbe po spomenutí Panny Márie. Nie je to niečo úplne nové. Na podobnú formulu sme už zvyknutí z I. eucharistickej modlitby. Pokyn vložiť zmienku sv. Jozefa do spomenutých

¹⁴ JÁN PAVOL II., *Katechéza* [cit. 2014-09-06].

¹⁵ JÁN PAVOL II., *Redemptoris custos* 19, 24.

eucharistických modlitieb vydala Kongregácia pre Boží kult a disciplínu sviatostí dekrétom *Paternas vices*. Stojí za pozornosť, že formuly, ktoré táto kongregácia odobrila pre živé románske jazyky, obsahujú výrazy, ktoré buď zahŕňajú význam „manžel“ (taliansky: „sposo“¹⁶), alebo tento význam majú ako prvoradý (francúzsky: „époux“, nie „époseur, marié“; španielsky: „esposo“, nie „desposado, futuro, novio“; portugalsky: „esposo“, nie „noivo“). Podobne anglická verzia má „Spouse“ („manžel, manželský partner, snúbenec“), nie „bridegroom, fiancé, groom“. Všetky tieto výrazy sú pritom odvodeniny latinského slova „sponsus“, ktoré sa nachádza v latinskom znení („cum beáto Ioseph, eius Sponso“), schválenom spomenutou kongregáciou. Nie je prekážkou, že „sponsus“ sa normálne prekladá: „snúbenec, ženích“. Jeho použitie v zmysle „manžel“ je totiž otestované a čo je výsostne dôležité, „sponsus“ sa vzhľadom na sv. Jozefa používa ako synonymum slova „manžel“ v encyklike Leva XIII. *Quamquam pluries* z roku 1889¹⁷ i v apoštolskej exhortácii sv. Jána Pavla II. *Redemptoris custos* (najmä odsek 20) z roku 1989. Použitie latinského „sponsus“ sa tak v týchto cirkevných dokumentoch evidentne nelíši od použitia jeho derivátov v moderných románskych jazykoch, a zdá sa byť preto celkom logické, že aj jeho použitie v zmienke sv. Jozefa v I. eucharistickej modlitbe, ktorá tam bola uvedená roku 1962, predstavuje tento špecifický fenomén cirkevnej latinčiny: „sponsus“ ako jedno zo slov aj pre označenie „manžela“.

S touto nuansou preto treba rátať pri preklade „cum beáto Ioseph, eius Sponso“ do všetkých moderných jazykov. To, čo platí o aktuálnom slovenskom preklade „ženích“ vzhľadom na sv. Jozefa, možno platí aj o českom „snoubenec“, o poľskom „Oblubieniec“, o nemeckom „der Bräutigam“ a azda aj o formuláciách v niektorých iných jazykoch. Vec je však v každom jazyku komplexná a musí byť posúdená osobitne.

Iste, formulácie v týchto jazykoch nie sú výtvorom kongregácie či biskupských konferencií. Nájdeme ich vo Všeobecnom kalendári Rímskej cirkvi na slávnosť sv. Jozefa 19. marca, v rozličných modlitbách, piesňach i inde. Skôr formuly, ktoré sa už používali, sa jednoducho vsunuli do

¹⁶ SABATINI – COLETTI, *Il Sabatini-Coletti Dizionario della Lingua Italiana*.

¹⁷ LEV XIII., *Quamquam pluries* 3, 177.

eucharistických modlitieb. Boli však tieto vsuvky najprv dôkladne preskúmané, ako to žiada Druhý vatikánsky koncil¹⁸?

Isto sa netreba obávať, že formula označujúca sv. Jozefa *ženích* je výrazom živej viery Cirkvi prijatej od apoštolov podľa princípu, „Lex orandi, lex credendi“¹⁹: (1) Znamenalo by to potom, že iný „lex orandi“ platí pre zvyšok Katolíckej cirkvi (už sme videli, že veľký svet anglicky, španielsky, portugalsky a francúzsky hovoriacich používa výrazy s významom manžel). (2) Tiež by to znamenalo, že sv. Ján Pavol II. vo svojej apoštolskej exhortácii *Redemptoris custos* nevie alebo neberie do úvahy to, čo Cirkev verí. (3) „Sväté písmo má pri slávení liturgie ten najväčší význam“²⁰. „Pri svätej liturgii vyznávame katolícku vieru, výslovne a otvorene, nielen celebrovaním tajomstiev [...], ale tiež recitovaním či spievaním Kréda [...], a takisto čítaním Svätého písma napísaného pod vplyvom Svätého Ducha“²¹. Texty Svätého písma používané v liturgii sú nepochybne výrazom živej viery Cirkvi prijatej od apoštolov podľa princípu, „Lex orandi, lex credendi“. Podľa nich bol sv. Jozef manžel Márie.

Tiež je veľmi objasňujúce to, čo o epigrame „Lex orandi, lex credendi“ hovorí Pius XII. Ten varuje pred „mylným dôvodením tých, ktorí tvrdia, že svätá liturgia je druh overovacieho terénu pre pravdy viery, ktoré treba držať“²², a dodáva, že liturgia „môže poskytnúť dôkazy a svedectvá, celkom jasne, nemalej hodnoty [...] Ale ak niekto túži rozlišovať a opísať vzťah medzi vierou a svätou liturgiou celkom úplným a všeobecným slovníkom, je dokonale správne povedať, „Lex credendi legem statuat supplicandi“ – nech regula viery určuje regulu modlitby“²³. Formula so slovným spojením, „sv. Jozef, ženích Márie“ nevyjadruje to, čo veríme. Skôr je súčasťou teologických, liturgických či nábožnosti sa týkajúcich tradícií, ktoré môžu a mali by byť zmenené²⁴. Podľa

¹⁸ DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Sacrosanctum Concilium* 23, 106; *Dokumenty*, 170.

¹⁹ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, č. 1124.

²⁰ DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Sacrosanctum Concilium* 24, 106; *Dokumenty*, 170-171.

²¹ PIUS XII., *Mediator Dei et hominum* 47, 540.

²² PIUS XII., *Mediator Dei et hominum* 46, 540.

²³ PIUS XII., *Mediator Dei et hominum* 48, 541.

²⁴ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, č. 83.

Druhého vatikánskeho koncilu „revíziu jednotlivých častí liturgie má vždy predchádzať dôkladný teologický, historický a pastoraálny výskum²⁵.

4 Volajme sv. Jozefa tak, ako mu to prináleží: „manžel Panny Márie“

Sv. Otec František píše:

Rýchle kultúrne zmeny si však zároveň vyžadujú, aby sme neustálu pozornosť venovali hľadaniu spôsobov vyjadrenia večných právd takým jazykom, ktorý ľuďom umožní rozpoznať ich neustálu aktuálnosť a novosť. [...] Stáva sa totiž, že veriaci – zvyknutí na svoju reč, ktorej rozumejú –, keď počúvajú bezchybný ortodoxný jazyk, odnesú si niečo, čo nezodpovedá skutočnému evanjeliu Ježiša Krista. [...] Pamätajme, [...] obnova vyjadrovacích foriem je nevyhnutná na odovzdávanie nepozmeneného významu posolstva evanjelia dnešnému človekovi.²⁶

Nie je vždy ľahké obnovovať výrazy v modlitbách, no zvykli sme si napríklad v Anjel Pána používať „služobnica Pána“ namiesto „dievka Pánova“, prečo by sme si nezvykli volať sv. Jozefa „manžel Panny Márie“? Napokon, ľudia sú na to zvyknutí z liturgie slova, keďže texty z Mt 1 sa v nej často používajú: v advente (17. i 18. decembra), na 4. adventnú nedeľu roku A, pri večernej sv. omši na vigíliu Narodenia Pána, na slávnosť sv. Jozefa (19. marca), na sviatok Narodenia Panny Márie (8. septembra), pri spoločných omšiach preblahoslavenej Panny Márie, pri votívnej omši o Najsvätejšom mene Ježišovom.

Volajme sv. Jozefa tak, ako ho nazval a ako na tom nástojil sv. Matúš, tak ako nás k tomu povzbudil sv. Ján Pavol II., volajme sv. Jozefa tak, ako mu to prináleží: „*manžel Panny Márie*“.

²⁵ DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Sacrosanctum Concilium* 23, 106; *Dokumenty*, 170.

²⁶ FRANTIŠEK, *Evangelii Gaudium* 41, 1037.

Zoznam použitej literatúry

- BROWN, Raymond E.: *The Birth of the Messiah. A Commentary on the Infancy Narratives in the Gospels of Matthews and Luke*, New York – London – Toronto – Sydney – Auckland: Doubleday, 1993.
- Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu*, Trnava: SSV, 2008.
- DRUHÝ Vatikánsky koncil: Constitutio de Sacra Liturgia *Sacrosanctum Concilium* (4 decembris 1963), *AAS* 56 (1964) 97-138.
- DRUHÝ Vatikánsky koncil: Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis *Gaudium et spes* (7 decembris 1965), *AAS* 58 (1966) 1025-1120.
- FABRIS, Rinaldo: *Matteo*, Roma: Borla, ²1996.
- FRANCE, Richard T.: *The Gospel of Matthew* (NICNT I), Grand Rapids, MI: Eerdmans, 2007.
- FRANTIŠEK: Adhortatio Apostolica *Evangelii Gaudium* (24 novembris 2013), *AAS* 105 (2013) 1019-1137.
- HARRINGTON, Daniel J.: *The Gospel of Matthew* (Sacra Pagina 1), Collegeville, Minnesota: Michael Glazier Book The Liturgical Press, 1991.
- JÁN PAVOL II.: Adhortatio Apostolica *Redemptoris custos* (15 augusti 1989), *AAS* 82 (1990) 5-34.
- JÁN PAVOL II.: *Katechéza počas generálnej audiencie v stredu 21. augusta 1996* [online]. [cit. 2014-09-06]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/audiences/1996/documents/hf_jp-ii_aud_19960821_it.html.
- JANČOVIČ, Jozef: *Veci nové i staré. Exegéza vybraných statí z Nového zákona*, Bratislava: KSCM, 2007.
- KAČALA, Ján – PISÁRČIKOVÁ, Mária – POVAŽAJ, Matej (eds.): *Krátky slovník slovenského jazyka*, Bratislava: Veda, ⁴2003.
- Katechizmus Katolíckej cirkvi*, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1998.
- Kódex kánonického práva*, Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska, 1996.
- LACKOVIČ, Jozef: *Svätý Jozef*, Galt: Slovenskí jezuiti, 1971.
- LEV XIII.: Epistula Encyclica *Quamquam pluries* (15 augusti 1889) 3, *Leonis XIII P. M. Acta* 9 (1890) 175-182.
- LUZ, Ulrich: *Matthew 1-7: A Commentary* (Hermeneia), Minneapolis: Fortress Press, 2007.
- PIUS XII.: Litterae Encyclicae *Mediator Dei et hominum* (20 novembris 1947) 47, *AAS* 39 (1947) 521-600.
- RATZINGER, Joseph, BENEDIKT XVI.: *Ježiš Nazaretský. Prológ. Ježišovo detstvo*, Trnava: Dobrá kniha, 2012.
- SABATINI, Francesco – COLETTI, Vittorio: *Il Sabatini-Coletti Dizionario della Lingua Italiana*, Milano: Rizzoli Larousse, 2005.
- SCHNACKENBURG, Rudolf: *Matthäusevangelium 1,1–16,20* (NEB), Würzburg: Echter Verlag, 2005.
- STOCK, Klemens: *Gesú annunzia la beattitudine. Il messaggio di Matteo*, Roma: Edizioni ADP, 1989.
- STRAMARE, Tarcisio: *Il libro del Papa/2, Tracce* 11 (2012) [online]. [cit. 2014-09-06] Dostupné na internete: http://www.tracce.it/default.asp?id=266&id2=329&id_n=32047.

Abstrakt

Sv. Jozefa často voláme *ženichom* Panny Márie. Takéto označovanie však predpokladá, že s ňou neuzatvoril manželský zväzok (toto pravdepodobne platí aj o formuláciách v češtine, v poľštine, v nemčine či iných jazykoch), čo nerešpektuje biblické svedectvo, upiera sv. Jozefovi výsadu, podsúva nesprávnu ideu o rodine, znehodnocuje argumentáciu sv. Matúša vzhľadom na Mesiáša a nerešpektuje požiadavku sv. Jána Pavla II. vyjadrenú v jeho exhortácii o sv. Jozefovi. Latinské *sponsus* by sa pri prekladaní „cum beáto Ioseph, eius Sponso“ malo brať ako jedno zo slov na označenie *manžela* do všetkých moderných jazykov, nielen do románskych.

Kľúčové slová: sv. Jozef, manželstvo, manžel, ženich.

Summary

In Slovakia, we often call St. Joseph “*ženich Panny Márie*” – “the Bridegroom of the Virgin Mary”. The word “*ženich*” (bridegroom) implies that Joseph was not united to Mary by the bond of marriage (this perhaps is also true of formulations in Czech, Polish, German and some other languages) which does not respect biblical testimony, denies a privilege given to St. Joseph, underlays an erroneous idea about the family, obliterates the argumentation of St. Matthew in regard to the Messiah and does not respect the request of St. John Paul II expressed in his Exhortation about St. Joseph. The Latin *sponsus* should be taken as one of the words for designating “spouse, husband” while translating “cum beáto Ioseph, eius Sponso” into all modern – and not solely Latin-related – languages.

Keywords: St. Joseph, marriage, spouse, bridegroom.

Jaroslav Rindoš
Panská 11
P.O. Box 173
8144 99 BRATISLAVA, Slovenská republika

Contents

Treaties

Vavrinec Radoslav MITRO OP

- Jeremiah in Matthew. Litrary-Theological Study of the Prophet
Jeremiah in the Gospel of Matthew 137-157

Dagmar KRÁĽOVÁ

- For she loved much. Outline of the complementarity of the narrative
analysis and of the psychological aspects in Luke 7:36-50 158-185

Jaroslav RINDOŠ

- St. Joseph, “*Ženích*” (the Bridegroom) or “*Manžel*” (the Spouse,
Husband) of the Virgin Mary? Erroneousness of the designation
“*ženích*” or its equivalent in some other languages 186-196

Helena PANCZOVÁ

- The technique of translating from Biblical Greek (3):
The Septuagint as the result and as the starting point – the example
of Hebraisms in the Song of Songs 197-204

- Abstracts and Reviews** 205-224

- Communications and references** 225-238

Obsah

Štúdie

Vavrinec Radoslav MITRO OP

Jeremiáš u Matúša. Literárno-kritické skúmanie proroka Jeremiáša
v Evanjeliu podľa Matúša 137-157

Dagmar KRÁĽOVÁ

Lebo veľmi miluje. Náčrt komplementarity naratívnej analýzy
a psychologických aspektov v Lk 7,36-50 158-185

Jaroslav RINDOŠ

Sv. Jozef, ženích či manžel Panny Márie? Nesprávnosť pomenovania
„ženích“ a jeho ekvivalentov v niektorých jazykoch 186-196

Helena PANCZOVÁ

Technika prekladu z biblickej gréčtiny (3): Septuaginta ako výsledok a
ako východisko – príklad hebrejizmov vo Veľpiesni 197-204

Abstrakty a recenzie 205-224

Správy a oznamy 225-238